

ВІДГУК

про дисертаційне дослідження Ван Лу

«Підготовка майбутніх магістрів музичного мистецтва до формування художньо-естетичного світосприйняття особистості засобами фортепіанної музики», подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Актуальність теми дисертаційної роботи

Одним із основних регуляторів соціокультурного, духовного, економічного становлення та розвитку, життєтворчості та гуманістичного функціонування особистості у суспільстві є її світогляд. Цей дуже складний, системний психолого-культурний, гносеологічний, ціннісно-контентний феномен визначає цілісність людини в координатах її співвідношення зі всесвітом, з іншими та з самою собою. Зазначене актуалізує проблему формування її цілісного світогляду, різноманітних аспектів уявлень картини світу, які ґрунтуються на здатності сприймати, розуміти, відчувати, емоційне переживати життєві реалії та явища довкілля і соціуму. Сприймання світу людиною здійснюється різними шляхами, тобто й різними модусами сприйняття. Одним з таких модусів є сприйняття образів мистецтва. Завдяки їх унікальним властивостям відбивати картину світу специфічними засобами художньої виразності в особистості формується художній світогляд, атрибутом якого, за концепцією дослідниці, є художньо-естетичне світосприйняття.

З першого погляду це словосполучення є дещо знайомим. Але виявляється, що наукової рефлексії стосовно зазначеного феномену в дослідженнях з музичної педагогіки недостатньо, на противагу складнішого феномену – художній світогляд. Останній своєю категоріальною визначеністю привертає увагу науковців, що розглядають його в стильовому, художньо-комунікативному, етно-національному аспектах. При цьому художньо-естетичне світосприйняття особистості не виокремлюється з цілісної системи художнього світогляду.

Дослідниця, маючи досвід навчання мистецтву, власний виконавський досвід гри на фортепіано, зауважила на цієї проблемі та вказала низку суперечностей, які можна поєднати в узагальнений напрям, а саме: між об'єктивно існуючим художньо-світоглядним, естетично-виховним потенціалом фортепіанного мистецтва та його теоретико-обґрунтованим, науково-методичним застосуванням у підготовці майбутніх магістрів музичного мистецтва.

Говорячи про актуальність обраної дослідницею теми, варто вказати на те, що художня естетична реальність сьогодні дуже змінюється; вона усе частіше потрапляє під вплив економічних чинників. З одного боку, кризові стани спонукають людей звертатися до духовних констант (релігії, родинних цінностей), а з іншого їм, протистоїть міцність потужного поштовху інформаційно-комп'ютеризованого суспільства. І тут варто винайти такі чинники їх співіснування, які можуть вплинути на одухотворення сучасних інновацій та водночас інноваційність донесення художньо-естетичних, духовних цінностей.

Саме в річищі цієї проєкції й здійснено дослідження Ван Лу. Його актуальність є безперечною, оскільки воно розв'язує гуманістичні, художньо-виховні, творчо-розвивальні проблеми музичної освіти на Україні та в Китаї. У його межах визначено шлях до поєднання традиційних мистецьких цінностей та сучасних інновацій мистецької освіти, їх екстраполяції на фахову підготовку майбутніх магістрів музичного мистецтва, які здатні формувати художньо-естетичне світосприйняття особистості засобами фортепіанної музики.

Ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків

Високий ступінь обґрунтованості й достовірності наукових положень, висновків і результатів дослідження Ван Лу підтверджується глибиною методологічних положень стосовно цілісного світогляду, його атрибутів та художнього світогляду як культурно-епохального та особистісного феномена. Особистісна проєкція такого світогляду регулює художньо-естетичне світосприйняття, дослідження якого розглядається крізь призму гносеологічного, полікультурного, герменевтичного та інноваційного підходів. Обрана теоретична база дослідження вказує на застосування концепцій і праць мислителів минулого та сучасності, зокрема філософських, культурологічних концептуальних положень пізнання світу, ментальності, світосприйняття, його психологічних властивостей; естетичного, мистецтвознавчого, мистецько-педагогічного аспектів художнього світогляду та художньо-естетичного світосприйняття; полікультурного, музично-виконавського, герменевтичного, комунікативного контекстів художньо-світоглядної спрямованості фахової підготовки майбутніх учителів та викладачів музичного мистецтва; концепції художньо-світоглядного потенціалу фортепіанної музики тощо.

На підтвердження результатів та висновків слугує гармонійне поєднання результатів теоретичного дослідження та практичного педагогічного і виконавського досвіду дисертантки; комплекс взаємоузгоджених методів: теоретичних, емпіричних та математико-статистичних.

Дослідниця дуже кваліфіковано представляє науковий апарат дисертації, його мету, об'єкт, предмет, завдання, наукову новизну, практичну значущість.

Звертаємо увагу та позитивно оцінюємо усі рубрики наукової новизни, що презентовано у вступі. Так, наприклад, така фахово-компетентнісна якість, як «підготовленість майбутніх магістрів музичного мистецтва до формування художньо-естетичного світосприйняття особистості засобами фортепіанної музики» дійсно ґрунтовно розкрита у дослідженні вперше. Визначення цього утворення є переконливим, оскільки інтерпретується дослідницею як «...здатність цілеспрямовано та методично кваліфіковано застосовувати художньо-світоглядний потенціал музичного мистецтва, який об'єктивується через його семіотично-контекстуальний, образно-смысловий та асоціативно-дескриптувальний ресурси». Таке визначення є вичерпним та відповідає актуальній у європейському освітньому просторі компетентнісній парадигмі. Особливої уваги слугує розроблене методичне забезпечення щодо формування зазначеної якості. Отже вперше обраним загальнонауковим педагогічним підходам пропонується низка

методичних принципів, що є суголосним напрямку спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво). У поєднанні загальнонаукового та частково-наукового визначаємо стратегію успіху у дослідженнях зазначеної спеціальності. Оригінальними та ефективними, з погляду методолого-теоретичного забезпечення методики, можна вважати такі авторські принципи, як-от: застосування художньо-світоглядного потенціалу полівекторності (етнічної, культурологічної, стилістичної, субкультурної) музичного репертуару; семіологічного супроводу освітнього процесу; агонистики як педагогічного ресурсу організації творчої діяльності з художньо-світоглядним контентом та ін. Обґрунтування принципу агонистики, яке має своє походження з античних часів, створює певну часово-просторову естетико-виховну голографію методичної бази дослідження. Інші складники презентованої авторської методики: педагогічні умови, методи, їх класифікація також відповідають критерію наукової новизни. Цікаво та вдало номіновані групи методів: *евристично-творчі, змістово-диспозиційні, інтерпретаційно-семантичні, організаційно-проектувальні*.

Структура дисертації є чіткою. Логічне та послідовно розв'язуються усі поставлені завдання. Дисертанткою сформульовано п'ять завдань, які дозволяють досягти поставленої мети, що полягає в теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці методики підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва до формування художньо-естетичного світосприйняття особистості засобами фортепіанної музики.

Усі завдання розв'язуються дуже переконливо та наукоємне.

Так, наприклад, розв'язання першого завдання – розкрити сутність поняття «художньо-естетичне світосприйняття особистості» – потребувало від дослідниці наукового пошуку від гносеологічної проекції до когнітивної, від психологічних аспектів сприйняття, відчуття до творення і відтворення в етнокультурній та фаховій проекціях; застосовано логіку обґрунтування феномену за принципом від загального до конкретного та особистісного з урахуванням фахового напрямку діяльності. Отже, науково-теоретичній рефлексії з філософського, онтологічного, психологічного, культурологічного, національного, художньо-педагогічного поглядів представлено поняття «світогляд», «художній світогляд», «світосприйняття», «художньо-естетичне світосприйняття». У результаті таких складних теоретичних пошуків та узагальнень дослідниця дійшла висновку, що в основі художньо-естетичного світосприйняття полягає специфічна перцептивна властивість людини відчувати, навіть позасвідомо, красу і гармонію довкілля. Ця властивість ґрунтується на антропологічній естетичній природі людини. На схвальну оцінку також заслуговує студіювання дослідженого феномену з погляду компаративістики, зокрема у порівнянні з китайською філософією світосприйняття.

Звертаємо особливу увагу на визначене у дослідженні поняття «художньо-естетичне світосприйняття», воно інтерпретоване як «... процес і результат сприйняття творів мистецтва крізь призму відображення в них філософського осмислення буття та взаємовідносин людини, природи, суспільства специфічними засобами, художніми образами, символами, що відповідають певним естетичним принципам епохи та стилю». Таке визначання вважаємо повним, узагальненим та

конкретизованим водночас. Відповідно до поставленого завдання надано визначення поняття «художньо-естетичне світосприйняття особистості», а саме: «здатність до цілісного художньо-образного, естетико-поетичного відчування гармонії, краси довкілля та людських відносин, зображених в творах мистецтва, що переноситься нею на ціннісно-сміслові сприйняття дійсності та власну художньо-виконавську діяльність». У ньому дослідниця конкретизує фаховий аспект цього феномену, що є актуальним для музично-педагогічної наукової галузі в аспекті її теоретичних та методологічних основ.

Коректне розв'язане друге завдання – обґрунтовано зміст та структуру підготовленості майбутніх магістрів музичного мистецтва до формування художньо-естетичне світосприйняття особистості. Звертаємо увагу на той факт, що йдеться саме про підготовленість, а не підготовку як процес. Це важливо з погляду на особистісний контекст дослідженого феномену, оскільки підготовленість вже розглядається як певна якість, здатність фахівця діяти певним чином і в певних умовах на вирішення виникаючих педагогічних проблем і завдань. Дійсно важливим є звернення уваги на підготовленість майбутніх магістрів формувати художньо-естетичне сприйняття особистості. Якщо обирати проекцію «на особистість», то це, з нашого погляду, відповідає саме другому рівню вищої освіти – магістрам. Філософське, світоглядне ставлення до музичних творів досягає свого найвищого інтерпретаційного рівні після опанування курсу «виконавської майстерності». Відповідно до цього й визначено такі компоненти, як: світоглядний, перцептивний, інтерпретаційний та інноваційний. Дослідниця не просто обґрунтовує їх сутність, а вказує на певний взаємозв'язок, доводячи на теоретичному рівні домінування елементів перцептивного та інтерпретаційного компонентів.

Методологія дослідження та розробка методики підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва до формування художньо-естетичного світосприйняття особистості засобами фортепіанної музики представляє собою розв'язання третього завдання.

Пропоновані дослідницею наукові підходи: гносеологічний, полікультурний, герменевтичний та інноваційний, з нашого погляду, повністю забезпечують поліпарадигмальність дослідницького пошуку. А розроблені відповідно до підходів методичні принципи стають дієвим ґрунтом для педагогічних умов та низки цікавих та креативних методів.

Саме педагогічні умови заслуговують на схвальну оцінку завдяки їх характеристичним ознакам, які можна визначити таким чином: фундаментальність (стимулювання осмисленого ставлення майбутніх магістрів музичного мистецтва до світоглядного, художньо-естетичного контенту фортепіанних творів – перша умова); оригінальність (цілеспрямоване дескриптування художньо-світоглядного контексту образів фортепіанних творів – друга умова), творчий характер (актуалізація художньо-концептуальної експлікації в процесі творчо-виконавської інтерпретації фортепіанних творів майбутніми магістрами музичного мистецтва – третя умова) та інноваційність (залучення майбутніх магістрів музичного мистецтва до організації та участі у полікультурно-інтерактивних формах музично-освітнього процесу – четверта умова).

Оригінальними є методи, запропоновані дослідницею. Вони кваліфіковані відповідно до їх функцій та є суголосними розробленим педагогічним умовам. Дослідниця розробляє авторські методи та оригінально застосовує у модифікованих варіантах методи зарубіжних науковців. Цікавим оригінальним авторським методом є метод *віртуальних мандрівок по «фортепіанним краєвидам»*; цікавою є модифікована в метод концепція релятивістського історизму, що окреслена в працях Г. Марголіса та Т. Понтари; застосовано також модифікація методу «історичного імпутуалізму». Ван Лу докладно представляє специфіку зазначеної концепції та відповідного методу на сторінках 127-130, що уможлиблює обґрунтувати певну модифікацію методу, який дослідниця позначає як метод художньо-семантичного аналізу тексту музичного твору та його інтерпретаційного оформлення (вербального, виконавського, методичного). Також оригінальною є стратегія застосуванням евристично-творчих методів. В їх основі дослідниця покладає «...здійснення магістрантами різнорівневого трансцендентно-ціннісного аналізу фортепіанних творів як артефактів, що втілюють певні універсальї людського досвіду». Відповідно до таких складних процесів пропонуються методи: *ідентифікації світоглядних диспозицій* (передбачає визначення філософської концепції певної культурологічної епохи на основі стильового аналізу твору); *пошуку уявних та реальних прототипів художнього образу фортепіанного твору* (розкриття художніх образів через аналогії з певними історичними особистостями, героями епосу тощо) та ін.

Переходячи до аналізу завдань, що присвячені експериментальній частині дослідження, вкажемо на переконливість розробленого критеріального апарату. Критерії і показники повністю відповідають завданню оцінити рівень сформованості певного компоненту підготовленості майбутніх магістрів музичного мистецтва до формування художньо-естетичного світосприйняття особистості. Слугують уваги також гарно дібрані та розроблені методи діагностики. Пропонуються як традиційні педагогічні методи діагностування (анкетування, опитування, педагогічне спостереження тощо), змістовне наповнення яких належить авторки дисертації, так і змодельовані у специфічну фахову проєкцію методи, що розроблені зарубіжними науковцями. Так, наприклад, здійснено анкетування за методикою І. Шиндлера та співавторів «Шкала естетичних емоцій», модифіковано методіку Дж. Вінгстедта «Дослідження розуміння наративних функцій музичного оповідання»; застосовано тестові завдання на визначення світоглядного контексту семіосфери твору, складені на основі дослідження М. Сторіно та співавторів; педагогічне тестування «Художньо-естетичний потенціал методів музичного навчання»; питальник «Самооцінка досвіду застосування методик музичного навчання», розроблений на основі дослідження Л. Бреслер та багато інших цікавих методів, що уможливили якісну діагностику рівня сформованості підготовленості майбутніх магістрів музичного мистецтва до формування художньо-естетичного світосприйняття особистості засобами фортепіанної музики.

Якісно проведено формувальний експеримент, що засвідчив ефективність розробленої авторської методіки, яка запроваджувалася за етапами: світоглядно-орієнтаційний, художньо-комунікативний, творчо-інтерпретаційний та проєктно-евентивний. Отже бачимо, що запропоновані етапи підтверджують логіку

запровадження педагогічних умов та методів, які розроблені згідно обґрунтованим педагогічно-методичним принципам. Характерно, що розрахунки здійснювалися після кожного етапу. Отримані позитивні результати підтверджено перевіркою за допомогою критерію Фішера.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях

Основні положення та висновки дисертаційної роботи викладено у 14 одноосібних працях, серед яких авторська монографія і посібник (китайською мовою), публікації у наукових виданнях України, Китаю, Угорщини. Кількість публікацій, обсяг, якість, повнота висвітлення результатів та розкриття змісту дисертації відповідає встановленим вимогам. Зазначені публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертації. Монографія і посібник надруковані під час навчання в аспірантурі та відбивають результати дослідження.

Дисертація пройшла пристойну апробацію на 11 міжнародних та 2 всеукраїнських конференціях. Характер і зміст публікацій, статей дисертантки, в яких відображено положення дисертації та її результати, повною мірою розкривають дослідницьку проблему фахової підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва до розв'язання найскладніших завдань музично-педагогічної освіти.

Ознайомлення з текстом дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом вона повністю відповідає чинним вимогам.

Позитивно оцінюючи здобутки дисертантки, вкажемо на окремі дискусійні положення та зауваження, на які було звернено увагу.

1. У цілому слухними вважаємо визначені дослідницею компоненти підготовленості майбутніх магістрів музичного мистецтва до формування художньо-естетичного світосприйняття особистості. Разом з тим, номінування першого компонента як «світоглядного» є дискусійним, оскільки, світогляд є загальним явищем стосовно до світосприйняття. Отже, варто конкретизувати співвідношення загального і конкретного у назві компоненту.
2. Безперечно значущим є принцип застосування художньо-світоглядного потенціалу полівекторності (етнічної, культурологічної, стилістичної, субкультурної) музичного репертуару, разом з тим опис змісту формульованого експерименту не за акцентує уваги на зазначених векторах.
3. У дослідженні вказано, що художньо-естетичне світосприйняття має ментальний характер. З тим важко не погодитися. Але поділ досліджуваних на українських та китайських магістрантів у групах варто конкретизувати: чи входять китайські студенти, що навчаються в Китаї до групи, чи лише ці, хто навчається на Україні. Цікавим також почути думку дослідниці, чи спостерігалася динаміка художньо-естетичного світосприйняття китайських студент, які навчалися на Україні.

4. Під час констатувального експерименту дослідниця застосовує питальник «Виявлення готовності до впровадження творчо-інноваційних форм навчання», розроблений на основі праці Р. Кача та співавторів. Варто уточнити, яким чином дисертанткою було модифіковано дану методику в контексті визначення підготовленості майбутніх магістрів музичного мистецтва до формування художньо-естетичного світосприйняття особистості
5. У дослідженні гарно класифіковано методи дослідження: евристично-творчі, змістово-диспозиційні, інтерпретаційно-семантичні, організаційно-проектувальні. Вони подаються у науковій новизні, на рисунку 2.1. моделі методики. Разом з тим у тексті дисертації не представлено конкретного розподілу методів за групами, а в моделі методики, що представлено на рисунку 2.1. вказані не всі.
6. Дослідниця запроваджує полікультурно-інтерактивні форми музично-освітнього процесу, зокрема залучає студентів до розробки конкурсів і фестивалів. Цікавим було б уточнити, чи проводилися такі конкурси онлайн, чи є досвід їх проведення у дисертантки, що є актуальним під час пандемії.

Зазначені побажання та зауваження істотно не впливають на загальний позитивний висновок щодо оцінки дисертаційної роботи Ван Лу.

Загальний висновок

Таким чином, узагальнимо, що дисертація Ван Лу на тему «**Підготовка майбутніх магістрів музичного мистецтва до формування художньо-естетичного світосприйняття особистості засобами фортепіанної музики**» є ґрунтовним, оригінальним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, що має яскраво виражену наукову новизну, теоретичну та практичну значущість. Дисертація, подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) відповідає вимогам пунктів 9, 11-14 «Порядку присудження наукових ступенів» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015, № 1159 від 30.12.2015, № 567 від 30.12.2015, № 943 від 20.11.2019) та Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, який затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167. Її автор, Ван Лу, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Офіційний опонент –

доктор педагогічних наук, професор,
декан педагогічного факультету
Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка

В. М. Лабунець